

הגדולי דינקליס (מימין) עם הגר"י סגנא זצ"ל בתזונה איש שיחצו הגר"ש איידלשטיין שליט"א (החזק)

בערב שבת קודש עברו דרך בית המדרש הידוע "קהל יראים" מארמז'ורשע שוהל' במאה שערים (היום ביהמ"ד 'משכנות הרועים'), ומתוכו בקע קולו של רבי יוסף חיים דינקליס האומר שיר השירים בהתלהבות למשמע המתיקות באמירת השיר השירים אמר רבי יוסף חיים שיינברגר לבנו: "דאס איז א בעל-שם-סקער שיר השירים". אמר לו בנו: הלא מדובר כאן ביהודי ליטאי שלמד כל ימיו אצל גדולי ליטא, והוא אינו מכיר דרכי האדמו"רים ואין לו שייכות לדרכי החסידים.

אולם רבי יוסף חיים שיינברגר עמד על שלו. דאס איז א בעל-שם-סקער שיר השירים, והוא מקור מהחסידים.

נכנס רבי יוסף חיים שיינברגר לבית המדרש והחל משוחח עם רבי חיים יוסף דינקליס ומיד התברר שאכן הוא נכד של הרה"ק רבי זושא מאנופול וזע"א ושל הרה"ק החזן מואסלאב זע"א שהיה מבני היכלו של הבעל שם טוב זע"א.

ואז אמר רבי יוסף חיים שיינברגר לבנו: אתה רואה, הרגשתי שהוא משורש חסיד.

מהיכן היה מוצא?

הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א למעשה הוא נולד בסיקוויא או בעיירה הסמוכה לה סבו היה מחשובי היושבים בסיקוויא אצל הרה"ק רבי איצקל זע"א ואצל הרה"ק רבי דוד זע"א.

הוא היה חבר ילדות של האדמו"ר רבי יעקב יוסף זצ"ל שייסד את חסידות סקוויא באמריקה, הוא היה כמעט בן גילו. וכשהגיע הרה"ק רבי יעקב יוסף מסיקוויא לביקורו היחיד באר"י, הלך לבקר בתור חברו משנות נעוריו.

את ימי ילדותו עשה בחצר הקודש סקוויא בצילם של האדמו"רים וצוק"ל עד גיל שבע עשרה.

איך התגלגל לשייכות ליטא?

הגר"ש שליט"א: הוא לא דיבר הרבה על קורות אותם הימים, אבל פעם אחת שמעתי ממנו כדרך אבן שבגיל שבע עשרה בעודו בסקוויא הוא כבר ידע את כל הש"ס.

שליט"א) ובילדותו נישאה אמו ע"ה בזיו"ש לרבי חיים יוסף דינקלס זצ"ל, והוא גידלו כבנו לכל דבר.

שיחצה זו רצופה תגליות רבות על אודות דמותו המופלאה ועל קורות חייו המרתקים והסוערים, ועל גדולתו הענקית בתורה.

במהלך השיחה, הצפוייה לבטח לעורר הדים רבים, שוטח הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א את משנתו הגדולה בעניני השקפה, ומגלה דברים רבים מקורות הימים, אשר הוא מקור ראשון להם ומתפרסמים בזה לראשונה.

•

במידה מסויימת, מהווה הנאון רבי חיים יוסף דינקלס זצ"ל דמות עלומה לרבים מבני דורנו, אשר לא שמעו את שמעו ולא ידעו על פרשת גדולתו.

הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א, אכן, הוא עצמו לא אחז מכל הענין הזה של כתיבת תולדות וסיפורי מעשיות.

במנו הנניע אליו יהודי נכבד שכתב ספר על מן רבי ברוך בער ורצה לשמוע ממנו סיפורים. אולם רבי חיים יוסף דינקלס לא אבה להתייחס אליו וסילקו מביתו מטעם 'ביטול תורה'. הוא סבר שרק אם תלמיד חכם מספר מעשיות מגדולי ישראל יש בזה ענין של שיחת תלמיד חכם שצריכה לימוד. אבל סתם לכתוב 'מעשה-ביכ"ל' לא ראה בזה שום ענין.

גזע קודש מחצבתו

במקורות שונים ישנו סיפור מעניין, על מקור החסידים, כנכד הרה"ק רבי זושא מאנופול זע"א.

הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א: שמעתי מהנאון רבי מרדכי אהרן שיינברגר סיפור מופלא.

מדוע, אביו הגה"צ רבי יוסף חיים שיינברגר זצ"ל היה אדם גדול מאוד מגדולי צדיקי ירושלים. בסוף ימיו היה רבי יוסף חיים שיינברגר זצ"ל סגן נהור והלך לכל מקום בלויית בנו. פעם אחת

היו היה בירושלים איש קדוש, משרפי מעלה, נאון עצום בתורה, שר התורה, ומקנא קנאת ד' באופן נורא. הנאון הצדיק רבי חיים יוסף דינקליס זצ"ל בעל "אמנות יוסף" על ירושלמי ורעים ו"דעת יוסף" על סדר טהרות.

בירושלים של אותם הימים, לא היה איש שלא הכיר את ענק התורה הזה.

לא היה מי שלא שמע על גדולתו הענקית בתורה, ועל למדנותו העצומה שלא היה לו כמעט אח ורע בירושלים.

גם לא היה מי שלא שמע על קנאת ד' צבקות שבערה בו כאש שלהבת.

היה זה באותם הימים אן בשנים אלו, שלוששים וחמש שנים לאחר הסתלקותו לננו"מ, לא רבים יודעים על גדולתו של ענק רוח זה, על הסתופפותו בצל רבו הנאון רבי ברוך בער מקאמניץ בעל הברכת שמואל זצ"ל והיותו דר בביתו במשך שש שנים, על היותו תלמידו המובהק של הנאון רבי איצלה מפוניב' זצ"ל שלאור תורתו הלך כל ימי חייו, על קירבתו להנאון רבי חיים עוזר נרוח"נסקי מוויילא זצ"ל, על הסתופפותו בצילו של הגה"צ הסבא מסלבודקה זצ"ל, על מסכת הרבצת תורה והיותו מוקד הלמדנות בעיה"ק ירושלים, על ניהול מלחמות חרמה ומאבקים נוראים נגד כל הנוהגים אחר כתות המזרחי ונגד כל מי שנטה לצינונות וגונדא דילהון, על התמרמרותו נגד מפלגת אגודת ישראל והנוהגים אחריה, על נסיבות חיבוריו הענקיים "אמנות יוסף" על סדר ורעים ו"דעת יוסף" על סדר טהרות, על קירבתו המופלאה למך החזן איש זע"א, וייסוד חבורת הקנאים בבני ברק בסוף ימיו.

את כל אלו, לא ידעו רבים, כיון שהוא עצמו הצטנע כל ימי חייו ולא הניח לחקוק את תולדות חייו עליו ספר.

מי שידעו והכירו, אינו מפסיק מלספר על דמות הענקים הזאת, מקורבו מלאים בסיפורים מופלאים שלא נודעו עד הנה, ביניהם דברים יסודיים בהשקפה אשר שמע מרבו מן בעל הברכת שמואל זצ"ל ששמע מרבו מן הגר"ח מבריסק זצ"ל והוא המקור היחיד להם.

רבים מקורות המאבק ההירואי שניהלה היהדות החרדית נגד כתות המזרחי וגונדא דילהון לוטים היו במעטה נירסאות מעורפלות, אולם ממי שהסתופפו בצילו ניתן לשמוע דברים ברורים ובלתי ידועים. גם ענייני יסודות ההשקפה ודעתו נגד אגודת ישראל אינם ידועים לרבים.

גילויים מרתקים שיעורו הדים רבים

עם מלאת שלוששים וחמש שנים לפטירתו, פנתה מערכת "העדה" לשיחה ארוכה ומופלאה במעונו של הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א מרביץ תורה מפורסם בבני ברק ומגדולי מעתיקי השמועה ומנחילי דרך הקודש, שכיח משך שנים כראש ישיבות 'תורה ויראה' ו'בית הלוי'.

הגר"ש איידלשטיין שליט"א נולד בבית הגרד"י דינקליס לאחר שהתייתם מאביו הנאון רבי צבי יהודה איידלשטיין זצ"ל רבה של שומיאק ורמת השרון [ואבי הרבנים הגאונים ר' גרשון ור' יעקב

אביו שראה שבו יודע את השיט החליט שצריך לגדל אותו לרב. מתוך חוסר ידיעה שלח אותו לזילא

מי שילמד בבית מדרש לרבנים? שהיה שם, מבלי לדעת שמדובר במקום של משכילים פורצים ופורקי עול.

משהגיע רבי חיים יוסף דינקלס לשם וראה שהם פורקי עול, ברח משם תיכף ומיד והחל לחפש מקום תורה אחר בליסא, היות שאביו רצה מאוד שילמד במקום שיקבל סמיכה לרבנות.

ואז הוא התגלגל בליסא בכל מיני ישיבות בתחילה הוא היה בישיבה ליטאית מפורסמת, ועזב אותה כעבור חודשיים לאחר שנזכר שרמת הלימוד לא היה לפי מה שהוא ציפה. משם נסע לראדן ולמד במשך שנתיים בישיבתו של מק החפץ חיים זיע"א.

בשנת תרע"ב נסע לסלבודקה שם למד בישיבתו של רבו מק רבי ברוך בער זצ"ל.

תרומות ממדות רבותיו צוק"ל

ישיבת סלבודקה שלפני מלחמת העולם הראשונה התפלגה לשתי ישיבות האחת של חומכי המוסר בראשותם של מרנן הסבא מסלבודקה ר' נתן צבי פינקל זצ"ל והנאון רבי משה מרדכי אפשטיין זצ"ל שנקראה "בנסת ישראל", והשנייה בראשותו של מק רבי ברוך בער זצ"ל שנקראה "בנסת בית יצחק". בישיבת בנסת ישראל אצל הסבא מסלבודקה למדו ארבע מאות בחורים, ואילו בבנסת בית יצחק אצל רבי ברוך בער למדו מאה ועשרים בחורים בערך.

הוא היה מתאר בפני את מהלך העניינים בשני הישיבות, שלמרות שבבנסת ישראל למדו רובם של הבחורים חומכי המוסר תלמידיו של הסבא מסלבודקה ובבנסת בית יצחק למדו מעט בחורים מתנגדי המוסר, בכל זאת בזמן שרבי ברוך בער אמר את השיעור כללי היו כל הבחורים של בנסת ישראל נוהגים לשיעורו של רבי ברוך בער, והיו מצטרפים אליהם עוד לומדים רבים עד שבכל שיעור של רבי ברוך בער הגיעו קרוב לשבע מאות אנשים, מעמד השיעור שמסר של רבי ברוך בער היה ממש חדרת אלקים.

הוא סיפר לי, שהסבא מסלבודקה בנודל טהרת מידותיו היה מעורר את הבחורים בישיבתו ללכת לשמוע את השיעורים של רבי ברוך בער בישיבה השנייה. הוא אחז שמקבלים ממנו הרבה תועלת ולק הוא עודד את זה. וכן היה מצב שבחורים רבים שהיו תחת שבת חינוכו המופלא של הסבא מסלבודקה בישיבת בנסת ישראל קיבלו את דרך הלימוד של רבי ברוך בער ומהשילוב המופלא הזה צמחו הרבה גדולי עולם, הידוע שבהם היה הנאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל שהיה בחיר תלמידיו של הסבא מסלבודקה ואת דרכו בלימוד קיבל אצל רבי ברוך בער. גם חתנו של רבי ברוך בער הנאון רבי ראובן נראזאווסקי זצ"ל היה מתלמידיו של הסבא מסלבודקה שקיבל תורה מרבי ברוך בער עד שהפך לימים לחתנו.

הוא היה מספר שמתוך בחורי ישיבת בנסת ישראל היה בחור אחד ויחיד שלא הלך לשמוע את שיעוריו של רבי ברוך בער, היה זה הנאון ר' יחזקאל סטנא זצ"ל שהיה אדוק מאוד בשיטת

המוסר עד שלא היה מסוגל ללכת לישיבה של מתנגדי המוסר. אולם הסבא מסלבודקה לא היתה דעתו נוחה מכך שהוא לא הולך לשמוע את השיעורים של רבי ברוך בער.

מדוע הלך רבי חיים יוסף דינקלס ללמוד בישיבתו של רבי ברוך בער?

הגרש"א שליט"א: האמת היא שמלכתחילה הוא הלך לסבא מסלבודקה כדי להתקבל לישיבה, אבל האלטער מסלבודקה היה נוהג לדחות את הבאים להתקבל לישיבה והיה מציע להם ללכת לישיבתו של רבי ברוך בער, ורק מי שהיה מוציא בו היה מקבל.

מכיון שהוא לא ידע שזה מנהגו של הסבא מסלבודקה לך הלך באמת לישיבתו של רבי ברוך בער.

ומדוע רק הוא זכה לקרבה גדולה כזאת מרבי ברוך בער עד שהיה ישן בביתו ולומד עמו במשך שש שנים?

הגרש"א שליט"א: הקרבה שלו לרבי ברוך בער התחילה דווקא מענין קשה שקרה לו. הוא הגיע מסקווירא והיה בחור שמור מאוד וירא שמים, וגם לא הכיר כל כך באותה תקופה את ההלון ילך.

באותו זמן היה רבי ברוך בער צריך לסוע

הגדולי דינקלס בשנות העמידה

מהישיבה לתקופה קצרה, ובמקומו מינו משגיח על הבחורים. באותה תקופה הסתובבו מגידים ציונים שהפיצו את רעיון הציונות, מכיון שהוא לא ידע מה טומנים בחובם אותם מגידים צבועים, לק בתמימותו הלך לשמוע מגיד אחד מהם, בחשבו שהוא יתחזק אצלו ביראת שמים. כששם לב אותו משגיח לענין זה סיפרו לרבי ברוך בער מיד כשחזר לישיבה, ורבי ברוך בער לא היסס פעמיים וזרקו מהישיבה...

מחוסר ברירה הוא התיישב ללמוד באיזה בית בנסת, אולם זמן קצר לאחר מכן נודע לרבי ברוך בער שהוא אינו נוטה לציונות, רק כל הענין הגיע מחוסר ידיעה, לך החליט ללכת לפייסו, וכדי שהוא אק יתפייס הוא הציע לו לגור בביתו ולהפוך לאחד מבני ביתו ממש, וכן מחמת מקרה מצער זה זכה לקירובו הגדול של רבי ברוך בער

שעל ידי זה הוא נתעלה לך עליה מופלג. הוא היה נוהג לספר על רבי ברוך בער? הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א: שמעתי ממנו תיאורים רבים על יניעת התורה העצומה של רבי ברוך בער שזה היה נורא נוראות הוא היה מתאר את הליגון אק לערנען של רבי ברוך בער ואת כל הווי חיוו. גם שמעתי ממנו תיאורים רבים על צורת אמירת השיעור.

ידוע בעולם הסיפור שהיה ישן בבית רבי ברוך בער וכל אימת שנתחדש לרבי ברוך בער תירוצ על קושיא, היה מעיר אותו אפילו באמצע הלילה כדי להשמיע בפניו את תירוצו. הרבנית היתה מתחננת בפני רבי ברוך בער שיניח לו לישון, ורבי ברוך בער היה אומר לה: "לו היית יודעת איזה שמחה יהיה לו כשאשמיע לו את החידוש שנתחדש לי, היית מסכימה להעירי".

מה חינוך לעמל התורה הוא קיבל מרבי ברוך בער.

אש הקנאות וההשקפה הצרופה

את אש הקנאות ואת ההשקפה הצרופה נגד אגודת ישראל הוא קיבל מרבי ברוך בער? מה היה מספר בענין זה?

הנאון רבי שלמה איידלשטיין שליט"א: את כל הדרשות הנוראות נגד אגודת ישראל שהיה אומר במשך ימי חיוו, את הכל הוא קיבל מרבי ברוך בער ששמע מרבו הגדול מק הגר"ח מבריסק זיע"א.

בציבור הרחב ידוע שמק הגר"ח כתב את ה"ח סעיפים בעניינה של אגודת ישראל לאחר שחזר מהאסיפה בקטובין. אבל הוא היה מספר דברים חריפים מאוד ששמע מרבי ברוך בער שהעביר לו באופן מדויק את דברי רבו הגדול מק הגר"ח מבריסק זיע"א.

רבי חיים יוסף דינקלס היה תדיר מספר וחזר ומספר, שמק הגר"ח אמר: "מה שמפיצי ההשכלה לא הצליחו ברוסיה, יצליחו אגודת ישראל להפיץ את ההשכלה ברוסיה". אלו היו דבריו החריפים. הוא היה חוזר על הלשון המדויק של מק הגר"ח: "אגודת ישראל ווייל נאר בילדונג [רוצים רק השכלה]".

וכשמק הגר"ח מבריסק זיע"א הגיע לאר"י הלך אליו רבי חיים יוסף דינקלס, ושאל אותו האם הוא זוכר את הדברים שאמר אביו אחרי כשהוא חזר מקטובין? אמר לו הרב מבריסק: אוודאי, וחזר על אותם דברים שרבי יוסף דינקלס שמע מרבי ברוך בער והוסיף עליהם כהנה וכהנה.

אבל מצד שני היה אומר ששמע מרבי ברוך בער שמק הגר"ח אמר: שאק להלחם באגודת ישראל יותר מדי, ווייל א פאטש פאר די אגודה אין א גלעט פאר מזרח. הוא היה חוזר פעמים על לשונו של מק הגר"ח כפי ששמע מרבי ברוך בער: "אגודה אין נאר ניט ווערד, אבער ון שלאנג מיט זיי אפגעערהייט טאר מען נישט, ווייל א פאטש פאר אגודה אין א גלעט פאר מזרח". (האגודה אינה שוה כלום, אבל להילחם נגדם בפומבי אי אפשר, כי סתירה לאגודה הרי זו בתינת מתנה למזרח).

הוא היה מוסיף ומספר: שבמנו באו אנשי האגודה למק רבי חיים עוזר גרוזינסקי זיע"א

צרה גדולה שאין כמותה ברוחניות – שילכו לגימנסיות

החידושים שלו זה נחשב כמו שהוא עצמו הראש ושיבה שם.
עקב כך היה רבי ברוך בער צריך לסוע למוסקבה מפעם לפעם, כדי לסדר את עניני הכספים.

באותו זמן, מכיון שמח הגר"ח היה מדומך מאוד, היו נכסיו אליו שני אברכים שניסו לשמחו ולבדח את דעתו מעט ולהקל את צערו הגדול כשחזר רבי ברוך בער ממוסקבה ונכנס לבית רבי חיים היה זה בדיוק באותו זמן שהפילו את הצאר הרוסי מנכסאו והתרחשה המהפכה הרוסית. אמר אז אחד האברכים שניסה לבדח את מח הגר"ח לחיורו: מה עשה רבי ברוך בער במוסקבה? ענה לו השני: "ער האס אונטער געדרייט די רעוואלוציע" - הוא נסע כדי לעשות את כל המהפכה ברוסיה. הענין היה בגדר בדיחה טובה - כי רבי ברוך בער היה מופשט למדי מכל הבלי העולם הזה.
אולם כששמע מח הגר"ח שקרחה מהפכה ברוסיה והורידו את הצאר הרוסי מנכסאו קם

שמעתי מרבי חיים יוסף דינקלס מעשה על מח הגר"ח שהוא המקור היחיד לסיפור זה, ופרס לו לא ידע אף אחד ממעשה זה.

היה זה בשעה שנסע רבי חיים יוסף ממינסק למקומו של רבי ברוך בער שהיתה לו אז ישיבה בעיר קרעמענצ'וק. תיכף עם הכנסו אליו אמר לו רבי ברוך בער: "יש לי בשבילך מעשה מהרבי ר' חיים".

מי שמירס את הישיבה והחזיק את הכל מבחינה כלכלית היה יהודי יקר ושמו ר' ישראל נון. שהיה חתנו של הנגיד ר' זאב ויסוצקי ממוסקבה. שהיה לו את מפעל התה הגדול ביותר בעולם. הוא היה מפרנס בעיקר את ביתו של מח הגר"ח, וגם את ישיבתו של רבי ברוך בער בקרעמענצ'וק. אליו נלתה בימי מלחמת העולם היה מפרנס, מן שמח הגר"ח אמר לו שרבי ברוך בער אומר את

והציעו לו שהוא יהיה המנהיג של מועצת גדולי התורה. רבי חיים עוזר הסכים בתנאי אחד: שהמשרד של אנדרת ישראל יעבור מוורשא לווילנא כדי שהוא יוכל לשלוט על הצעשה שם. והם לא רצו זאת כמובן, כי הם רצו לעשות מה שהיה נראה להם, לק אבר להן רבי חיים עוזר: אם אינכם מסכימים לתנאי הרי לא אמרתם ולא כלום.

הוא היה במחיצת רבי ברוך בער שנים רצופות?

הגרש"א שליט"א: השהות במחיצת רבי ברוך בער היתה מחולקת לשתי תקופות. התקופה הראשונה היתה שלש שנים עד לפרוץ מלחמת העולם הראשונה. והתקופה השנייה היתה שלש שנים נוספות אחרי תום מלחמת העולם הראשונה.

והיכן היה בזמן המלחמה?

הגרש"א שליט"א: בתחילת המלחמה חזר לבית הוריו שבסקווירא ושם היה במשך שנה ומחצה.

בשנת תרע"ז הוא חזר ונסע למינסק, לאחר ששמע שרבי ברוך בער הגיע לאוורזה. באותה תקופה זכה להיות במחיצתו של מח הגר"ח מבריסק במשך תקופה קצרה ומאותה תקופה קצרה נשתמרו סיפורים מופלאים.

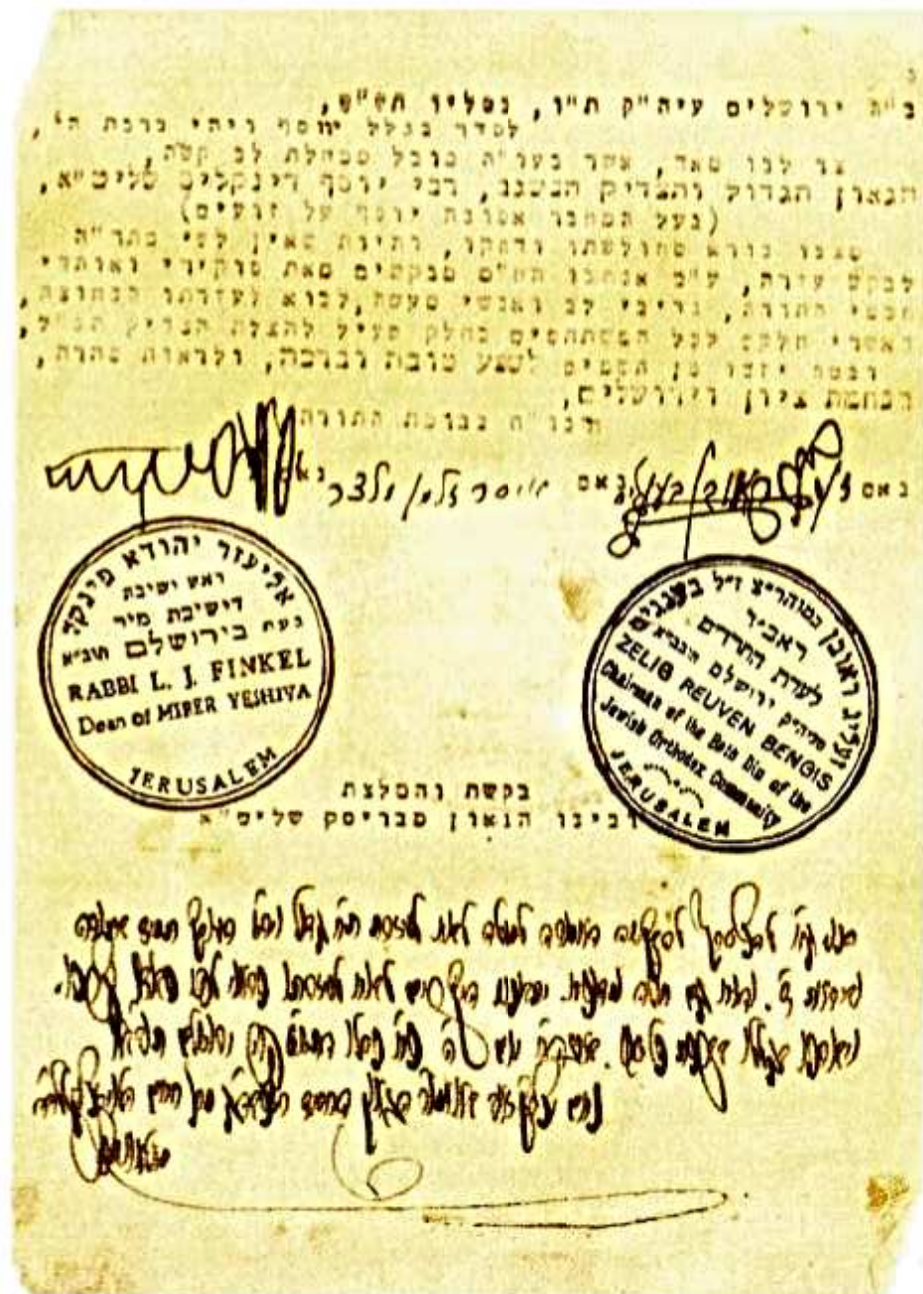
אבל לפני שמספרים סיפורים ממח הגר"ח באותה תקופה יש לדעת תחילה את מצבו של מח הגר"ח באותם הימים.

לבו של מח הגר"ח נקרע מצרותיהם של ישראל באופן נורא, והוא לא יכל לשאת את כאב הדור ואלפי רבבות ישראל הנמקים בצער וביסורים. הגאון רבי אברהם קלמנוביץ זצ"ל ראש ישיבת מיר באר"ב כותב במכתב שנדפס בספר 'קולמוס הלב' שמח הגר"ח באותה תקופה היה שבור ורצון מצרותיהם של ישראל והוא הסתגר בביתו כליל מבלי לצאת מן הבית חוצה כלל.

נוסף לכן היה מדומך עד עמקי נפשו מהתנהגותם של הנבירים במינסק שלא באו לעזרת אחיהם הפליטים המתגוללים בחרפה וברעב, ולק סבר שהמקום הוא בגדר סביבה רעה, ומכיון שכתב הרמב"ם שהאדם נמשך אחר סביבתו וכדי לברוח מסביבה רעה צריך לברוח למערות ומדבריות ואם אינו יכול ישב בדד וידום, לק סגר את עצמו בביתו ולא אבה לדבר עם איש.

גם הגאון רבי יחזקאל אברהמסקי זצ"ל כתב במכתב לחמיו (הרב חילמן רבה של אירלנד חתן הריד"צ) שהודפס בקובץ קול התורה, שבתקופה זו אי אפשר להכיר כלל את מח הגר"ח והוא כאוב מאוד מחמת המצב יש ספר בשם "במחיצתם של גדולי ישראל" שחיבר סופר מזרחיט'ט בשם מארק שהוא גם מתאר את מצבו של מח הגר"ח שם הוא סועק שהוא לא היה מסוגל לסבול את הצרות של כלל ישראל והלב שלו נקרע למדי מרוב עזמת נפש וצער.

רבי חיים יוסף דינקלס סיפר שמח הגר"ח לא היה מדבר מילה אחת, וכל מי שהיה מגיע באותה תקופה לשוחח בדברי תורה היה אומר לו: מה אתה מדבר עמי אני בגדר זקן ששכח תלמודו. אין קץ היינוס נארינס, ניי אריק צו מיין וועלוואלע פון אים וועסטו תנאה האבן [אני לא יודע היום כלום, הכנס אל בני ר' וועלוואלע ותתנה ממנו].

מכתב המלצה מאת מח הגר"ח הנאב"ד הגר"ר בקעניס, וראש ישיבת מיר הגרא"י פינקל זצ"ל, עבור "הגאון הגדול והצדיק הנשגב"

מימין: הגדולי דינקליס, הגר"י סגנא והגר"ש ברוורמן זצ"ל

ואמר: "פוך דעם מאכט מען א ווייז? דאס איז ווערסלי? ס'איז אזא עת צרה נאך נישט געווען אין דער וועלט! אלע נימנאזיעס האבן זיך געעפנט פאר אירישע קינדער. און דאס איז אין רוחניות און אין נשמות זאל דער אייבישטער אפהיטן וואס וועט זיך טהון אין נשמות." [ומי מזה יכולים לעשות בדיחה? מו עת צרה לעקב עוד לא היתה בעולם, מעתה הרי יפתחו שערי הנימנמיות לבחורי ישראל, וזו צרה גדולה שאין כמותה ברוחניות, ואילו בנשמות שר' ישמרנו מה שהולך לקרות בנשמות!]

את המעשה הזה סיפר רבי ברוך בער לרבי יוסף דינקלס תיכף עם חזרתו אליו לקרימינצ'וק. רבי חיים יוסף דינקלס היה מסיים: "מך הגר"ח היה רואה את מה שיקרה בעוד מאה שנה, כאילו זה קורה היום ברנע זה".

הוא ראה מיד עם נפילת הצאר הרוסי את הצרה הגדולה שבה, הוא סבר שזוהי העת צרה הכי גדולה בעולם. הוא אחז שבה שהצאר הרוסי היה מיצר את צעדיהם של היהודים בזה נופא הוא החזיק את היהדות ברוסיה וזה גרם שלא יתקרבו לנזרים, וברנע שהוא נפל נפתחו כל הנימנמיות לאירישע קינדער.

זכה לשמח את מרן החפץ חיים

המעניין הוא שהיה צד הפוך למעשה זה, צידו של מך החפץ חיים זיע"א. הרי ידוע שבאותה תקופה נשפט אחד מבחורי ישיבת ראדין למוות לאחר שמישהו העליל עליו שהוא מגזל לאחר השתדלות גדולה הסכימו הרוסים לדחות את ביצוע פסק הדין לשבעה חודשים. רבי חיים יוסף דינקלס היה זה שהביא את הידיעה הזאת אל החפץ חיים שהיה באותו זמן בעיר שומיאץ, ואמר החפץ חיים לרבי חיים יוסף דינקלס: "הם אמרו שבע חודשים? וכי הצאר הרוסי חושב שהוא ישאר בשלטון אפילו שבע שבועות?"

המשך המעשה הוא שרבי חיים יוסף דינקלס שלמד אז בשומיאץ היה מתאכסן בבית אחד מהבעלי בתים החשובים בעיר שחתנו היה נר במוסקבה, באחד הימים הגיעה טלגרמה ממוסקבה: "מיר באגריסן אונזערע באפרייטע ברידער" - אנו מברכים את אחינו המשוחררים. ואז תפס רבי חיים יוסף מיד שזה אק קרה בדיוק שבע שבועות מאז שהוציא החפץ חיים מפיו את דבריו, מיום אל יום ממש.

ואז הוא הלך לספר לחפץ חיים שהצאר הרוסי נפל מכסאו. החפץ חיים היה מלא שמחה ורבי חיים יוסף דינקלס היה אפילו מחקה את צורת דיבורו של החפץ חיים ואת תנועותיו: "אין האב דיר גיטאנט? אין האב דיר גיטאנט זיך וואק?" ואז הוסיף החפץ חיים ואמר: "דו וועסט זעהן מען וועט נאך אראפזארגן דעם דייטשן קיסר הויכעט" [אתה עוד תראה שיפילו גם את הקיסר הגרמני מכסאו]. וכן הוה.

רבו בתורה ורבו במוסר

במהלך שנות המלחמה, בשנת תרע"ז הלך ללמוד חצי שנה אצל מך הגאון רבי יצחק יעקב רבינוביץ מפוניבז' זצ"ל. גדלותו של "רבי איצלה

הסבא מסלובודקה כולל קאוונא היה כולל של אריות בתורה, כל אלו שלמדו שם התפרסמו כגדולי הדור רבנים חשובים ואנשים גדולים. בשנת תרפ"ה כשישיבת סלובודקה עלתה לארץ ישראל לשכון בחברון, עלה אף הוא לארץ ישראל ולמד בישיבת חברון, עד שהתרחש הסבא הנזר של שנת תרפ"ט, אז עבר יחד עם הישיבה לירושלים.

"הסוד הכמוס ביותר של סלובודקה"

בהיותו בירושלים, הוא הוכר על ידי חברות הקנאים כחבר לדעה ולדרך. קנאת ד' בערה בו באופן נורא, והוא היה זועק על כל פירצה שנתגלה בירושלים, אף היה לוחם גדול נגד רב קוק שהוכתר כ"רב ראשי" בירושלים וחברותו. האם שאב את קנאותו מן החבורה שהיתה בירושלים?

הגרש"א שליט"א, בדיוק להיפך, הוא שאב את קנאותו הגדולה מרבותיו רבי ברוך בער ומרבו הגדול הסבא מסלובודקה שהיה מגלה לו את דעתו מה שלא היה מגלה לאחרים. עד כמה שהדברים אינם ידועים, אבל הוא אמר שחלק ממלחמותיו נגד אנשי רב קוק הוא ניהל לאחר ששמע מפיו של הסבא מסלובודקה את הבחנתו אודותם. אולי הדברים אינם ידועים כל כך, אבל הוא היה מספר ששנה לפני שעלתה הישיבה מסלובודקה לחברון בזמן שאף אחד עוד לא חשב על הצעד הזה, רצה הסבא מסלובודקה לעלות לארץ ישראל לבדו עם קבוצה מצומצמת ומובחרת של עשרה תלמידים ביניהם הגאון רבי מרדכי שולמן זצ"ל שהיה אד"כ ראש ישיבת סלובודקה בבני ברק. התנאי שלהם היה שהסבא מסלובודקה ותלמידיו ילבשו את מלבושי ירושלים ויתערו בקרב אנשי ירושלים ויחיו כאן בקדושה ובטהרה.

הוא היה מקורי עד מאוד בקנאותו, ואדרבא חברות הקנאים בירושלים דבקה בו וראו בו את פנינת הכתר שבחבורה מחמת גדלותו

פוניבז'ער" היתה עצומה, הוא היה מעין המתגבר בחידושים עצומים, ורבי חיים יוסף דינקלס טען כל ימיו שממנו הוא קיבל את עיקר דרכו בלימוד. שם הוא למד אין צריך ללמוד את כל התורה כולה בחריפות נוראה.

הערצתו לרבי איצלה מפוניבז' היתה מופלאה כל כך, עד שאחוזו לרבו המובהק בתורה, ובפתח ספריו "דעת יוסף" על טהרות הוא מצייץ בעמוד השער שהחידושים שלו הם "על דרך שקיבל מפה המתגבר בתורה אור העולם שר התורה הגאון רבי יצחק יעקב מפוניבז' זצ"ל".

עם תום המלחמה הוא חזר ללמוד בישיבת רבי ברוך בער שהיתה בגלות בעיר קרעמנצ'וק שם למד אצלו עוד שלש שנים עד שנת תר"פ. בשנת תר"פ בשעה שעדיין השתוללו המהפכות בפולין וברוסיה, השיגה ליטא עצמאות והפכה למדינה קטנה, ואז הוא החליט לחזור לסלובודקה. בתחילה חשב שרבי ברוך בער יחזור אף הוא לסלובודקה ויפתח בה שוב את כנסת בית יצחק אבל לבסוף העביר רבי ברוך בער את ישיבתו לקמניץ ולא חזר לסלובודקה.

אז באותו זמן הגיע רבי חיים יוסף דינקלס לסלובודקה ונכנס לישיבת כנסת ישראל שחזרה לשם. עם כניסתו לישיבה דיבר עמו הסבא מסלובודקה רבי נתן צבי זצ"ל שיחה ארוכה של שלש שעות, ומני אז הפך רבי חיים יוסף דינקלס לחסידו הגדול של הסבא מסלובודקה והיה אדוק בו ודבוק בו במשך כמה שנים עד לפטירתו. רבי חיים יוסף דינקלס העריץ את הגאון רבי איצלה מפוניבז' כ"גדול הדור בתורה" ואת הסבא מסלובודקה כ"גדול הדור במוסר".

אימתי הגיע לארץ ישראל?

הגרש"א שליט"א: שנה לאחר שהגיע לסלובודקה הוא התחתן עם בתו של אחד ממחזיקי התורה של סלובודקה שהיה אוהב תורה והיה משיג כספים ואוכל לתלמידי הישיבה. היו לו ארבעה בנות וזכה לקחת עבור כולם חתנים עילויים גדולים מתלמידי הישיבה.

לאחר נישואיו המשיך רבי חיים יוסף ללמוד ב"כולל קאוונא" שעל יד ישיבת סלובודקה והמשיך להסתופף במחיצתו של רבו המובהק

בחורה ולמדנותו העצומה שהיתה נדירה אפילו בירושלים שהיתה מלאה חריפים ולמדנים.
מדוע החל לחבר את סדרת ספריו על זרעים וטהרות דווקא?

את סידרת ספריו על זרעים הוא החל לחבר עוד בהיותו אברן בעיר חברון בשנת תרפ"ח. אני יודע באיזה דרך הוא התוודע להנאק רבי משה קליערס וצ"ל רבה של סבריה, אבל היתה ידירות עמוקה ביניהם.

רבי משה קליערס הוא זה ששיכנע אותו לערוך חבור על ירושלמי זרעים. באותה תקופה הוא חיפש ומצא את הכתב יד של הר"ש סיריליאן על הירושלמי ואז התחיל לחבר את סדרת ספריו על הירושלמי. את ה"אמנות יוסף" על זרעים הוא חיבר במשך יותר עשרים שנה בריצפות עד תשי"ז. הוא היה יושב על זה שעות ארוכות ועמל בכל כוחו, וכלו לראותו אותו עד אמצע הלילה יושב ולומד ומעלה על הכתב ללא הפסק.

"די קאפ מוז ארבעטן"

ואימתי התחיל את "דעת יוסף" על טהרות? הנרש"א שליט"א: החיבור הענקי "דעת יוסף" על סדר טהרות הוא ענין אחר לגמרי. בשביל זה צריך להקדים ולהסביר את יסוד חייו של רבי חיים יוסף דינקליס, הצייר סביבו סבבו כל חייו והדבר העיקרי עליו מסר את נפשו והחידור בתלמידים.

הוא סבר שעיקר העיקרים של החיים זה להיות למדן בחורה. הוא לא סבל לימוד בלי הבנה ובלי יגיעת המוח. הוא היה זועק לאנשי תלמידיו יסוד אחד עליו חזר כל הזמן: "די קאפ מוז ארבעטן", המוח חייב לחשוב כל הזמן ולחדש חידושי תורה ללא הרף. "מעק דארף לערנען מיט קאפ מוז ארבעטן", טראכטן, חייבים ללמוד עם הראש, חייבים לחשוב ולהתעמק ולהתבונן כמה שיותר. וצריך להבין שעל העיקר הזה היה נלחם בקנאות עצומה, מי שלמד בלי לחשוב ולהעמיק ולאמץ את המוח לחדש בחורה ולחשוב כל הזמן, היה יכול לעוק עליו בדיוק באותה עוצמה כמו שזעק על פשרנים וקלי הדעת שהיו בירושלים באותו זמן. קלות ביראת שמים ולימוד בלי

הנר"י דינקליס לעית זקנותו

מחשבה היו אצלו באותה דרגה ממש כשהיה יושב עם תלמידיו והיו אומרים סברות, היה מנסה לסובבו מכל הצדדים, מן הצד הזה ומן הצד ההפוך, העיקר שהתלמיד יתרגל לעיין ולהעמיק ולחשוב כל הזמן. גם את השיעורים שלו הוא לא רצה אף פעם שזה יהיה בנוי על בסיס שבאים לשמוע את החידושים שלו. הוא עבד בעיקר להכריח את תלמידיו ולהרגילם לחשוב ולהעמיק בכל דבר ולחדש חידושי תורה.

כיון שעיקר העיקרים של חייו היה "אז די קאפ מוז ארבעטן", וכדי שהראש יעבוד חייבים לחדש חידושי תורה חייבים לחשוב סברות ולהעמיק ולהבין.

בזמנו באו אליו תלמידים רבים לשמוע שיעורים, הוא היה המוקד של הלמדנות בירושלים, הניעו מ"עץ חיים", מ"תורה ויראה" ומ"זוהרדוק" בחורים שצמחו לגדול תורה, ולמרות שהיה אומר חידושים נפלאים ומערכות עצומות לא רצה אף פעם שיתרכזו במערכות עצמם ובתורות עצמם, אלא העיקר אצלו היה שדרך החידושים הללו יתגלו התלמידים לחשוב,

"די קאפ זאל ארבעטן לערנען מיט קאפ". נדלתי בביתו והוא לימד אותי איך ללמוד, סדר הדברים היה, שהיה פותח את הנמרא והיה שואל: "דו קענסט די נמרא?" כשענית בחיוב, ביקש ממני: "זאג איבער". הייתי מתחיל לומר את הנמרא, ואז היה מקשה קושיא. ואני לא ידעתי מה לענות לו ואז היה אומר לי: "האסט דאן נמאנט אז דו ווייסט?" – [הלא אמרת שאתה יודעת]. בצורה זו הוא הרגיל אותי לחשוב ולהעמיק ולהבין לערנען מיט קאפ. זו הסיבה שחיבר את הסידרה הגדולה "דעת יוסף" על סדר טהרות.

מכיון שעיקר החיים ויסוד כל היסודות זה לערנען מיט קאפ און טראכטן, ועל עצלות המחשבה צריך להקדיש את עיקר המלחמה בחיים יותר מעל כל הדברים האחרים. לכן הוא אמר שכדי ללמוד בעיין ולהעמיק כל הזמן צריך האדם שיהיו לו מחייבים על זה. כי בלי מחייבים הוא יכול ללמוד בשטחיות.

אני בעצמי שמעתי מהנאק הסטייפלער וצ"ל שהעיקר בחיים הוא שהאדם יעשה לו מחייבים שונים כדי שיהיה חייב לחדש חידושי תורה, הסטייפלער אמר לי על עצמו: בזמנים עברו כיהנתי כראש ישיבת נובהרדוק בבני ברק היה לי מחייב שמכיון שהייתי צריך לומר שיעורים לכן הייתי מוכרח לחדש חידושים בכל יום. אבל כשנסגרה הישיבה חשבתי לעצמי מה אעשה לכן פירסמתי בעולם שבכל שנה אני מוציא כרך חדש של קהילות יעקב וזה מחייב אותי ללמוד באופן של חידושי תורה, מעק מוז מאק תורה און מעק מוז מחדש זיין.

השאיר כתבי יד בכל מקצועות התורה

רבי חיים יוסף דינקליס עשה נדר לעצמו שהוא חייב לחדש מערכה שלומה על כל משנה ומשנה מסדר טהרות בלי שום חכמות ומכיון שעשה לעצמו את הנדר הזה היה חייב לשבת שעות ארוכות ולהתייגע על כל משנה עד שיהיה לו מערכה של חידושי תורה. היו משנות מסויימות בטהרות שהיה נראה שאין כאן מקום למערכה למדנית, אבל מכיון שקיבל על עצמו נדר זה היה יושב ימים ולילות מרוכז על המשנה הזו ומתייגע עליה בלי סוף עד שהצלוח לחדש עליה מערכה של חידושי תורה.

חוק מסדרת הספרים על זרעים וטהרות השאיר אחריו כתבי יד בכל מקצועות התורה עליהם אני עובד להוציאם לאור. הנאק רבי שלמה אדלשטיין שליט"א מציין בפנינו כרך עבה מכתב ידו של רבי חיים יוסף דינקליס ומראה לנו את הדפים הראשונים. הנה כאן בדפים הראשונים של הכתב יד היתה הסכמה של רבי ברוך בער, אולם בעלותו על הספינה בדרו לארץ ישראל נתלשו וניטשטשו העמודים הראשונים של הכתב יד, וכן אברהם הסכמתו של מקר רבי ברוך בער וזע"א.

בגליון הבא יתפרסם א"ה הפרק השני, על תלמידיו הגדולים שהעמיד בירושלים, על מלחמתו נגד רב קוק וסיעתו ודבריו נגד התנהלות אגודת ישראל, על קשריו המופלאים עם מרן החזון איש זי"ע"א ועל תקופת מגוריו בבני ברק.